

Předkládací zpráva

Předmětný materiál předkládá veřejný ochránce práv (dále též jen „ochránce“) na základě ustanovení § 20 odst. 2 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Uvedené ustanovení předpokládá, že v případech, kdy úřad nesplní opatření k nápravě navrhovaná ochráncem, případně jsou-li tato nedostatečná, vyrozumí ochránce ve věci nadřízený úřad, a není-li takového úřadu, vládu.

Předkládaný materiál se týká nevhodné praxe ministerstev a jiných ústředních správních úřadů při projednávání nároků osob na náhradu škody nebo přiměřené zadostiučinění za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup státu.

Odškodňovací proces ochránce chápe jako výkon veřejné správy *sui generis*, při němž je třeba respektovat alespoň základní zásady činnosti správních orgánů (ustanovení § 2 - § 8 správního řádu). Možné je rovněž jeho poměřování skrze principy dobré správy. Pro oblast odškodňování se ochránce pokusil principy dobré správy definovat v Desateru dobré praxe při odškodňování.

Z veřejnoprávnosti odškodňovacího procesu vyplývá například povinnost státu nebýt nečinný, povinnost odůvodňovat výsledek předběžného posouzení nároku, povinnost neodmítat *a priori* dobrovolné odškodňování, či povinnost postupovat v obdobných případech obdobně.

Na základě rozsáhlého šetření veřejného ochránce práv je možné jako příklady dobré správní praxe označit postupy Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra a Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního. U ostatních ústředních správních úřadů však ochránce shledal více či méně závažné nedostatky v odškodňovací agendě. Jako nejzávažnější příklady lze uvést neodůvodňování zamítavých stanovisek Ministerstva financí, zcela chybné pojmání nesprávného úředního postupu spočívajícího v nedodržování přiměřených lhůt ze strany Ministerstva pro místní rozvoj, či úplnou absenci dobrovolného odškodňování u Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí.

Napříč jednotlivými ministerstvy existují významné rozpory v chápání agendy odškodňování, přičemž některá ministerstva sdílejí názory ochránce, jiná nikoliv. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby vzhledem k mezinárodním závazkům České republiky a judikatuře českých soudů i Evropského soudu pro lidská práva došlo k určitému sjednocení správní praxe jednotlivých ministerstev a dalších úřadů.

Vhodným nástrojem může být přijetí „Desatera dobré správy při posuzování žádostí o odškodnění za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup“, a to formou vládního usnesení zavazujícího dotčené správní úřady. Přijetí navrhovaného usnesení (včetně jeho přílohy) by sjednotilo správní praxi a napomohlo České republice při obhajobě svých postupů u Evropského soudu pro lidská práva.

Předkládaný materiál obsahuje rovněž legislativní doporučení opírající se o ustanovení § 22 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Doporučení směřuje, dle názoru ochránce, k nezbytné novelizaci zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „zákon o odškodňování“).

Zatímco přijetí Desatera může operativně přinést okamžité zhojení základních nedostatků, promyšlená novela zákona o odškodňování by mohla podrobněji upravit například regresní vymáhání vyplacených náhrad škody (přiměřeného zadostiučinění), či podrobněji rozvést úpravu procesu předběžného projednávání nároků ústředními správními úřady. Jako možnost se rovněž nabízí úplné vypuštění předběžného uplatňování nároku v předsoudní fázi, pokud by nenaplňovalo svůj účel a zamýšlený cíl (a šlo by tedy o neúčinný kompenzační prostředek). Provedené šetření veřejného ochránce práv přitom této skutečnosti prozatím nasvědčuje.